

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نپاشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

محمد محق

۲۰ جولای ۲۰۲۲

محمد محق

رویدادهای تاریخی، چگونگی بازخوانی

رویدادهائی مانند کودتا، جنگ، سقوط نظام، اشغال کشور، فروپاشی، اعمار مجدد، تخریب مجدد و مانند این‌ها، پربسامدترین بخش‌های تقویم ما را در نیم قرن اخیر تشکیل می‌دهند. بتازگی سال‌گرد کودتای سردار داوود خان را پشت سر نهادیم، اندکی پیش از آن سال‌گرد کودتای حزب خلق به ضد داوود خان را داشتیم، تا چند روز دیگر نوبت به سال‌گرد سقوط جمهوریت می‌رسد، کمی پس از آن نوبت سال‌گرد سقوط اول طالبان خواهد بود، یک روز سال‌گرد بیرون شدن نیروهای امریکاست، روز دیگر سال‌گرد بیرون شدن نیروهای شوروی، چنان‌که یک روز سال‌گرد تجاوز انگلیس و داستان اشغال است و یک روز سال‌گرد بازپس گرفتن استقلال. پرسش این است: با رویدادهای تاریخی چگونه رو به رو شویم؟

همه ما می‌دانیم که بازی‌گران و نقش‌آفرینان رویدادهای تاریخی چهره‌ها و گروه‌های اثرگذار هستند، و این را نیز می‌دانیم که هر شخصیت تاریخی و هر گروه تاریخ‌ساز موافقان و مخالفان خود را دارد، با کارنامه‌ای محل نزاع و مناقشه. افزون بر این، همه اتفاقات تاریخی با همه طول و تفصیل خود نه در دسترس ماست و نه در دسترس هیچ کس دیگر، و روایت‌هایی که به ما می‌رسند نه از گرایش‌های ایدئولوژیک برکنار مانده‌اند و نه از تعلقات قومی، وابستگی‌های سیاسی، یا حب و بغض شخصی.

تحلیل‌ها و داوری‌هایی که برخاسته از اطلاعات ناقص و ناخالص باشند، نه به فهم درست از گذشته کمک می‌کنند و نه به تصمیم درست در باره آینده و در جایی که احساسات و عواطف دخیل شوند نه می‌توان به درستی خطا را از صواب بازشناخت و نه مسأله را از شبهه مسأله. نتیجه این می‌شود که به جای بازخوانی تاریخ، به بازتولید دعاواها و کینه‌های تاریخی روی می‌آوریم، و نیروی خود را بیشتر صرف تمجید از چهره‌های تاریخی می‌کنیم یا تقبیح آنان و حاصلی از آن بر نمی‌چینیم جز افزودن شکاف‌ها و عمیق‌تر کردن فاصله‌ها.

اگر چه ستایش از کارنامه نیکوی گذشتگان در جای خود نیکوست، البته اگر چنان کارنامه‌ای داشته باشند و نقد آنان نیز لازم است در جایی که خطاهائی سهمگین کرده باشند، اما همه همت خود را نهادن بر تمجید و ستایش از برخی چهره‌های تاریخی، یا حمله و هجوم بر برخی دیگر، نه آب و نانی برای مردم می‌شود و نه دستمایه‌ای برای گشودن گره از مشکلات یک کشور، به ویژه آن‌که یکی را فرشته معرفی کنیم و دیگری را ابلیس. تمام شخصیت‌های یک قرن اخیر این کشور محل منازعه هستند از امان الله خان تا حبیب الله کلکانی، تا ظاهر شاه، تا داوود خان، و تا داکتر نجیب الله و هر چه به زمان حال نزدیکتر می‌شویم نزاع بر سر شخصیت‌های سیاسی داغ‌تر می‌شود و احساسی‌تر.

در واقع تاریخ بشر به دست انسان‌هایی ساخته شده است که نه فرشته بوده‌اند و نه دیو، بلکه خود ترکیبی بوده‌اند از خطا و صواب، و کارنامه‌ای داشته‌اند آمیخته با کارهای درست و نادرست. لازم است تمرین کنیم که با حفظ فاصله عاطفی میان خود و میان سوژه تاریخی، روش‌های بازخوانی تاریخ را بیاموزیم تا بتوانیم به درکی منصفانه‌تر برسیم، نه به هدف فروکوفتن یکی و برکشیدن یکی دیگر، بلکه برای اجتناب از لغزش‌های ریز و درشتی که کرده‌اند و در پیش گرفتن مسیری به سوی آینده به دور از سایه و هیمنه چهره‌های مشهور تاریخی. مسأله‌های ما باید از آن خود ما و متعلق به زمانه خود ما باشند، نه تکرار مسأله‌های متعلق به نسل‌های پیشین و دست و پا زدن در باتلاق دعواهایی بی‌ربط به زندگی امروز ما.